

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatoria.

GAZETA

TRANSILVANIEI.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de facare publicare

MONARCHIA AUSTRIACA.

Transilvania.

Dreptu istoricu,

Continuitate de dreptu, legalitate (Idei rapsodice.)

Acestea sunt acelea parole de di, care in timpulu nostru resuna dintr'unu unghiu pana in celelaltu alu monarchiei austriace si pe care le porța prin gura mai toti cati citesou vreunu diariu politicu. Cati din ei coprinde si intiesulu terminiloru: dreptu istoricu, continuitate de dreptu si legalitate, acésta e cu totulu altu ceva.

Ide'a dreptului istoricu, a continuitatii de dreptu si a legalitatii se ia si se opune cá scutu aparatoru la alti trei termini, carii de cativa ani incóce inca s'au facutu de moda si se afla in circulatiune mai de multu cá de candu au esitu banonotele celeroasii, adica teori'a perderii de dreptu, logic'a fapteloru si octroy. Acestea cate trei parole se batu in capete de mai multi ani cá si odinóra Oratii si Cariatii in antio'a Roma si tienu pe popórale monarchiei austriace in mare si multa neodichna. Pana ne aflámu sub sistem'a absolutistica, logic'a fapteloru si octroy semená ca aru fi mai preste totu invingátore. Sub sistem'a numita alui Schmerling in locu de logic'a fapteloru se scóse la midilocu teori'a perderii de dreptu, carei i se dete cá de reserva earasi octroy, panace pre acesta Par schimba o legalitate compusa din un'a veche si din alt'a noua. Pre atunci dreptulu istoricu, continuitatea de dreptu si legalitatea veche vediundu ca in an. 1861 a perdutu batalia, petrecea retrasa in nescie fortaretie, amerintiate numai de o putere veche, tare infricosiata pentru teoniile tuturoru politiciloru din lume, adica puterea séu potestatea ce se numesce dreptate. Acésta putere a dreptatii, eterna cá Ddieu, atotpotinte totu cá elu, singura mantuitoare pentru omenimea intréga si pentru tóte popórale si natiunile in care se imparte ea, uniculu fundamentu siguru si neclatitu alu staturiloru, este totuodata acelu scopulu multu mai tare de catu diamantulu, in carele se sfarma tóte continuitatile de dreptu, fia acelea macar si de un'a miie ani, cum si tóte legalitatile sanctionate pe ori ce cali constitutionale; totu asemenea isi afla sigur'a loru apunere si desfiintiare tóte teoriile de drepturi perdate si orice octroy, indata ce nu se asemana si nu se supunu la poruncile dreptatii; insasi logic'a fapteloru, fia aceeaasi ajutata macar si de diece mii tunuri, déca ea nu corespunde dreptului si dreptatii, mai ourendu séu mai tardiu devine rusinata si nulificata.

O multime nenumcrata de fapte si asiedimente omenesci este istorica si legala, fara cá se fia drépta. Mai multe legalitati au fostu si inca mai suni curatu tiranii scorbóse si spaimantátore.

Sclavi'a in staturile antice si in multe moderne a fostu si mai este inca legala, pentrucu legislatorii cutaroru tieri o au statoritu prin lege; cu tóte acestea ea este nedrépta, este o tirania. Iobagi'a fusese legala, inse totu nedrépta.

In Indi'a orientala esista o lege, in puterea careia veduvele trebuie se fia arse pe rugu; acea lege nu numai e nedrépta, ci si revoltátore de fiinti'a omenésca.

In unele tieri legislatorii au decretatu stirpirea totala prin torturi, prin sbija si focu a cutaroru confesiuni relogióse, toaca si crestinesci, eara candu corelegionarii acolora cerea libertate de cultu, legislatorii se provocá incontra loru totudeauna la — legalitat.

In alte tieri potestatea legislativa decretase arderea séu innecarea in apa a fermecatoriloru; acésta inca era legalitate, inse nedrépta si tirana.

In tier'a nóstra o palma data unui orasiénu se platea dupa lege cu 6 multu 10 fl.; ear' alt'a data unui nobilu costá doua sute fiorini; capulu unui tieranu facea patrudieci fiorini, din contra pentru capulu unui nobilu se cerea earasi capu de orzu. Acésta inca e legalitate, care nioi ca s'a stersu inca prin vreo lege constitutionalala.

In unele parti ale Germaniei era odata lege, cá déca unu june boieru nemtiesou se inamora in vreo fetitia de burgaru séu de tieranu, acea fetitia trebuia se se arunce in temnitia séu se si móra. Totu legalitate, inse si barbaria revoltátore.

Jus resistendi, adica rebeliunea dupa Verböczy Part. I 9 inca a fostu legalitate.

Scutirea boierimii de dari, de recrutatiune totu legalitate, totuodata inse si nedreptate strigátore la ceriu.

Artic. XI transilvanu din 1791 totu legalitate. — Artic. I trans. din 1847 despre limb'a magiara si alti cativa de ai Ungariei, prin carii singur'a limb'a magiara se aiba valóre abscluta nu numai in dieta si in tóte ramurile administrative, ci inca si in tóte scólele de tóta trépt'a a tuturoru natiuniloru si confesiuniloru, acésta este asemenea legalitate, si asié mai departe unu legionu de legalitati, totuodata inse nedreptati.

Se punemu acum, ca ne aflámu cu locuinti'a nu in Turci'a si nici chiaru in Rusi'a, ci airea undeva in vreo tíera cu gubernu monarchicu constitutionalu, in care boierii tierii alegu unu domnitoru pe viétia, séu si o dinastia ereditaria, pe care apoi ii facu se jure pe cate o constitutione si carte de legi incarcata cu cateva sute articuli coprindeitori totu de legalitati amabile si incantátore preum aru fi de ea. si cele susu enumerate. Se mai punemu oa prin nu sciu ce resturnaturi violente acea legalitate deliciósa s'ar' intrecurma pe mai multi ani, ca inse dupa aceea aparatorii si portatorii acelei legalitati earasi esu pe deasupra si reintra in usulu legalitatii loru, monarchulu inse crede acum, ca elu n'ar mai fi datoru a respecta acea legalitate, ci ca ar trebui se sparga prin ea cu óresice reforme mai omenesci si inca prin octroy, adica prin lege adusa numai de elu fara altu factoru legislativu; atunci ceia striga: continuitate de dreptu! Adica totu ce e la midilocu se sterge si noi reincepemu de unde amu lasatu; este inse bunu séu reu totu ce este octroatu, precum si totu ce se va fi restauratu, acésta la ei nu e intrebare; destulu ca totu ce octroatu, se se stérge, se se respinga, se fia afurisitu octroy, si totu ce este din vechiu se se puna la locu. Asié mai trecu inca vreo 50—60 ani, totu in venerabil'a continuitate de dreptu (Iosifu II — 1848).

In unele tieri ómenii au fostu adesea mai moderati; pentru-ca dupa-ce au vediutu cumca multe legi octroate sunt fara nici o asemenare mai bune si mai salutarie de catu multe legi vechi, s'au invoitu pentru-cá reprezentantii loru legislatori se primésca si se codifice pre cele noua mai bune, se delature pe cele vechi rele; eara déca din cele noua inca s'au aflu a fi unele nedrepte si asupritóre, le-au delaturatu si pe acelea. Tocma si Corpus juris hungarici de es. este plinu incarcatu cu legi si bune si rele octroate, séu cum se dicea mai nainte, decretate prin regi, ear' apoi acceptate de dieta. Tripartitului lui Stef. Verböczy inea a fostu octroatu, din care cauza ungru la inceputu n'au voitu a'lu priimi, ci dupace l'au cititu cu mai mare luare amiate si au vediutu ca in acelasu tóte interesele boieresci se apara si sustienu minunatu cu total'a calcare a poporulu, apoi

boierii l'au introdusu cu tóte bratiile si 'lu tienura pana astadi.

Istori'a ne pastrá o suma mare de legi nedrepte, tiranesci, revoltátore de natur'a omenésca, aduse in tieri constitutionale prin insasi dieta séu parlamentu si apoi supuse domnitoriloru spre sanctionare. Istori'a Transilvaniei inca e plina cu esemple de acestea. Adesea majoritatile parlamenteloru au fostu tirane multu mai periculóse de catu multi sultani. Unu despotu nu traiesce cu sutele de ani, ci mórtea ilu schimba, eara cu elu se mai schimba si legile despotice. Diet'a Ungariei, care decretase si legiuse iobagi'a séu sclavia cu dreptu de viétia si mórte asupra tieraniloru, a vietuitu in majoritatea sa preste ani trei sute douadieci. Majoritatile parlamenteloru egoiste, neomenesci, brutale, corupte, au produsu de candu lumea in urm'a loru séu revolutiunea séu mai adesea despotismulu. Déca senatulu Romei nu ar fi decadiutu in tirania si coruptiune pana la renunchi, niciodata in Rom'a nu s'ar fi potutu nasce nici Sulla nici Marius, nici Julius Cesaru si ou atatu mai pucinu Tiberiu, Nero, Caligula si alti monstii cá aceia. Blastamatiele parlamentulu anglu au sculatu pe unu Oliveru Cromwell, tirani'a legislativeloru france pe unu Napoleonu Buonaparte. Din timpulu Mariei Teresiei, dela 1750 incóce cateva diete ale Ungariei si Transilvaniei se degradasera in majoritatea loru precumpanitóre pana la urgia si scarba, in catu nici suveranulu nici poporulu nu mai potea astepta dela ele vreunu proieptu de lege salutaria. Asié venirea unui Iosifu II. a fostu unu lucru firescu. Intre anii 1830 si 1848 majoritatea camerei francesci compusa cu ajutoriulu unui censu de sute si mii franci mai totu din plutocrati, tiranindu pe clas'a a patr'a causá revolutiunea din Fauru, conflagratiunea generala si tóte spaimile sangeróse cate au urmatu, pana ce imperialismulu lui Napoleonu III. se incarcá pe cerbicea tuturoru claseloru de locuitori, eara pre langa acesta se restaurá si pe airea absolutismulu.

Asié patiesou tóte majoritatile parlamentare, cate se ingaufa in atotpotinti'a loru si nu se indupleca a tracta si negocia cu dorintiele si dreptele pretensiuni ale locuitoriloru, cu spiritulu timpului si cu — logic'a fapteloru complinite; asemenea majoritati tirane devinu in timpulu nostru mai curendu séu mai tardiu trantite si sfarmate intr'unu modu séu in altulu.

Pentru orice natiune si statu este de cea mai neaparata trebuintia, cá reprezentantii poporulu se nu tréca cu vederea nicio nelegalitate comisa de organele regimului, si cu atatu mai pucinu se taca déca regimulu inusui se incerca a delatura vreo lege si a pune alt'a in loculu ei. Inse nici unui corpu legislativu, carele se mai bucura inca si de sublimulu dreptu alu initiativei, nu'i este ertatu sub pedéps'a desfiintarii a duce numai rol'a negativa a unoru critici séu mai bine criticastrii, a potrece totu numai pe terenulu negativu, pe alu asié numiteloru gravamine (napastuiri,) a se totu vaiera si a nu esi nici odata cu proiepte positive. Cu atatu mai pucinu se póte suferi nedreptatea si tirani'a corpuriloru legislative. Unu monarchu unu ministru séu altulu, séu rei, séu slabi din natura, séu si ómeni de talentu, ametiti inse prin mintiunile lingusitoriloru servili, potu comite mai usioru, cá si oricare omu particulariu, nu numai erori grele, ci si crime politice; eara candu o dieta, unu parlamentu compuse din cate 2—3 pana la sieze sute barbati alesi din lamur'a locuitoriloru isi batu jocu de dreptate si de totu ce au ómenii sacru — óre ce nume aru merita unele corporatiuni cá acelea? Unu asemenea parlamentu nu arunca elu inusui pe poporu deadreptulu in bratiile absolutismulu si ilu deda pe acesta, cá dela reprezentantii tierii

se nu mai astepte nimicu, cá simtiulu de dreptu se ise timpésca, simtiulu de libertate se devina sugrumatu si totulu se se astepte numai dela gratia. G. B.

Dela diet'a din Clusu.

A III-a siedinti'a publica dietala

s'a tînutu in **2 Dec.** Obiectulu desbaterii fû **uniunea** si revisiunea art. I. Inceputulu la 10¹/₄. Spatiulu dietei indesuitu.

Presiedinte br. Kemény ocupandusi loculu intre „vivate“, propuse cetirea protocóloru in 3 limbi. Dupa acést'a poftesoe comisiunea rectificatória se-si continue reportulu, care refera cumca nu s'au potutu esamina credentionalile unui deputatu din com. Cuouliu, a altuia din cerculu Mediasului, a unuia din Orestia si a altuia din Sigisióra, fiinduca nu le aveau la mana, totusi opinésa comisiunea se se privésca cá rectificati. Mai incolo ca alegerea din cerculu Mediasului a 3-a óra inca n'a esitu bine, si comisiunea e de parere, cá se se recerce guberniulu a mediuloci alegere valabila. Pentru Hatiegu s'a alesu Ioane Balasiu si Dr. Ioane Ratiu, care mai fiindu alesu si in Mercurea se se provóce a se dechiará, care representatiune o sistiene. Advocatulu Petcu dela Hunedóra se primesce de bunu. Diet'a primesce opiniunea comisuni.

Presiedintele provóca pe staturi si ordine, cá amesuratu cu demnitatea locului si importantia obiectului se se iè la desbateri rescriptulu regescu cu moderatiune catu se póte mai mare.

Gálfalvi protonatariu, cetesoe obiectulu consultarii, art. I din 1848 despre uniunea intocma cum se afla in legea uniunii (vedilu in „Gazeta“ Nr. 90 1865).

Dupa cetirea art. presiedintele deschide consultarile.

Carolu Zeyk (dep. Clusului) se scóla si recapitulése, ca inainte cu 12 ani au fostu adunati in loculu acést'a si acolo a inschisu generalulu Puchner diet'a cea din urma a Transilvaniei si deduce lucrulu la dorinti'a de a se uni aceste 2 patrie, propunendu in urma, cá diet'a se faca o simpla rogare catra regele, pentrucá se se indure a chiamá catu mai curundu deputatii si regalistii Ardélului la diet'a din Pest'a pe temeulu art. VII din Pojoniu 1848, si pe basea de alegere din art. I alu uniunii.

Esc. S'a Siaguna. Inaltu pres. dietale! Eu cu predilectiunea cea mai mare amu venitu in acést'a adunare dietale, si fiindu convinsu, cumca numai adunarea acést'a dietale 'mi da mie terenulu celu legalu, de a'mi descoperi convingerile mele politice, asi fi unu barbatu, care nu studiésa lumea, nu studiésa cele ce s'a intemplat si se intempla in lume, candu masiu mirá, ca o disparitate de pereri se va aretá in convingerile deosebitiloru oratori din adunarea acést'a dietale. Disparitatea acést'a de convingeri politice, nici decum nu micsiorésa. . . . Predilectiunea mea e pentru de acum descoperi parerile mele politice pe terenulu acesta unicu legalu alu dietei. Disparitatea acést'a de convingeri politice deosebite, precum mi se pare, provine de acolo, ca dupa convingerea mea nu avemu una condica de dreptulu publicu, carea se normese si se regulese convingerile nóstre politice — pentrucá unii vreau se dica, ca condica de dreptulu publicu se estinde (strigari de: halljuk!) — nu mai pana la legile anului 1848; altii earasi, intre carii me connumeru si eu, vreau se dica: ca condica nóstra de dreptulu publicu se culminésa in art. I de lege a anului 1863/4 (O! ho! halljuk!). Pre langa tóte aceste eu dicu: ca nu este tempu pentru lupte politice, nu e tempu de a trage linia caracteristica intre aristocratia si democratia, intre conservatismu si liberalismu, pentrucá principiulu constitutionale de egale indreptare este asigurat prin devenirea natiuniloru la cunoscenti'a despre valórea loru in societatea de statu, si despre dreptulu, ce le compete loru. Durabilitatea principiulu acestuia constitutionalu de egale indreptare sta mai presusu de ori ce partite singuratiche, pentrucá vocea patriei este, ca precum natur'a sustiene genulu omenescu dupa una si aciasiu lege, intogmai si patri'a va se sustiena impopulariunea s'a dupa una si aciasiu lege; prin urmare vocea patriei este iufritarea natiuniloru, vocea domnitoriului si a regelui nostru este pacificarea natiuniloru, si demandarea dilei este

intempinarea aristocratiei cu democratia si salutarea conservatismului cu liberalismulu, seu cu alte cuvinte: intempinarea milei cu adeverulu si salutarea dreptatiei cu pacea.

De si vocele aceste pana astadi inca nu sau facutu in trupu si fapte reale, totusi neci decum nu me indoiescu, ca pronia aceea, care ne au apropiatu pre noi intr'atatu, catu suntemu intr'adeveru aci unii de altii apropiati, — ca-ci dieu fórte departati amu fostu unii de altii — aceeasi pronia nu se va dá odichuei pana atunci, pana candu de totu si in tóte nu ne va apropiá unii de altii, cá astufeliu pe bas'a unui constitutionalismu de egale indreptare si pe bas'a unei condice de dreptulu publicu se presentamu: „aram sociorum, sedem ab universo populo concessam uni ordini.“

Din convingerile aceste ale mele urmésa, ca unificarea convingeriloru nóstre politice intr'o condica de dreptulu publicu este demandatiunea cea mai suprema. Diet'a acést'a, precum vedemu este conchiamata pe bas'a legeri electorale din anulu 1791, si cu unu adausu longa ea, ce sa octroatu. Eu o dieta astadi astfeliu conchiamata nu o potu tienea de capace pantru tráctarea vreunui obiectu si pentru aducerea de concluse cu valóre de dreptu. Prin urmare silitu sum a dice, ca eu dupa firea institutiuniloru constitutionale, care inca au formele lor precise, nu potu se me lasu de a'mi da parerea mea in obiectulu dilei, pentrucá pre longa astufeliu de impregiurari, cari ni le da diet'a acést'a compusa dupa legile anului 1791 si cu adausulu acél'a ar' trage dupa sene ilegalitatea convingeriloru mele, inse eu trebuie sa me ferescu de asia ceva.

Diet'a acést'a nu e capace a unificá convingerile nóstre politice, cá se ne unimu intr'o condica de dreptulu publicu; dara si de altminte legea electorale din 1791 este pentru mine de reminiscencia jalnica, ca-ci este eflusulu unei institutiuni, care fiindu basata pe sistem'a politico-natiunale a acelor trei natiuni de mai nainte recepte nu recunósce natiunea romana de egale indreptata cu ele, si nu recunósce natiunei romane dreptulu de a fi unu factoru alu institutiunei tieriei. Astufeliu e, inaltu presidiu, si adausulu acél'a din rescriptulu convocatoriu din 1-a Sept. a anului acestuia. In adausulu acela se dice: cumca si membrii acelor clase de poporu, care pana acum nu au fostu indreptatite, déca platercu 8 fl. darea directa, sunt susucepti intre cei alegatori. Ori voiu luá eu intiesulu literale, ori intiesulu celu dinlaintru alu acestuia actu, nu potu alta consecuintia trage de acolo, fara acést'a, cumca si adausulu acela, sustiene si astadi sistem'a politico-natiunale a acelor trei natiuni de mai nainte recepte, si pe natiunea romana si astadi o degradésa la una clasa de poporu!

A'si poté eu mai multe aduce inainte pentru de a documentá pre largu, cumca diet'a acesta nu e capace a aduce vreunu concluse cu valórea de dreptu, dara nu voiu se abusediu cu rabdarea inaltului presidiu. Si asia me tiermurescu numai intr'aceea, a face cunoscutu, cumca 'mi iau si eu voia a face una motiune in urmatórele (halljuk! halljuk!): „Inalt'a dieta se binevoiesca a votá catra tronul un'a adresa pre umilita cu rogarea, cá Maiestatea S'a c. r. ap. se se indure:

I. a sanctioná legea electorale prelucrata constitutionalminte prin dieta anului 1863/4 la propunerea regésca (sgomotosu, halljuk!) si asternuta spre préinalt'a sanctionare; —

II. a conchiamata apoi pe bas'a acestei legi electorale dieta spre pertractarea propositiunei regesci privitóre la revisiunea articulu de lege I din anulu 1848, despre uniunea Ardélului cu Ungari'a“ (sgomotu halljuk!).

Mi iau voie a rogá pe inalt'a casa, cá se binevoiesca a sprigini motiunea mea spre acelu scopu, cá se potemu avea o dieta constitutionale legale (tacere profunda in sala). —

Iosifu Hoszu (dep. Clusului) intr'o vorbire lunga, la care ne vomu reintórcé, jurandu in vorbele lui Tisza Ladislaus, care incredintia pe romani, ca déca voru merge la Pest'a voru capata dela dieta deacolo mai multe drepturi natiunale? decatu ce capatara in an. 1863, reflecta la cuventarea Esc. S'ale br. Siaguna, ca legea de alegere din 1863 nu o partinesce, fiindca e nedrépta, déca 200 mii sasi dupa ea avura 45 de deputati si 1,100.000 romani numai 40, oi sprijinesce parerea lui Zeyk, pentru tramitarea unei adrese la rege, cá se se conchiamata la dieta in Pest'a, ca deacolo ne va veni

manutintia, de viatia. — Mai vorbesce Rannicher, intre sgomote, aparandu ceea ce dise in conferinti'a preliminară, ér' Bömches, Wächter dupa córda magiariloru cá si Leszai (Orastia) si Brennerberg (Brasiovu) apoi se scóla

Dr. Ratiu. Inaltu presidiu! 1848, 1863/4 si 1865, prin acesti ani credu eu a desemná esactu pusetiunile acelor trei partite, care au scriu desohilinite principii pre standartele lor. — Precandu aparatorii legiloru din 1848 respective a art. I despre uniunea Ardélului cu tiéra unгурésca, nu voiescu a stramutá nici o litera din acelu articulu si pre candu aceia carii voru, cá diet'a acést'a sesi continue activitatea sa cu privire la tóte cele ce s'au intemplat dela 1848 incóce, pretindu o schimbare radicale in acelu articulu! pe atunci aceia a caroru devisa e 1863/4 nu afla acést'a dieta de competentă si capace de a aduce concluse asupra momentosului obiectu ce sta la ordinea dilei. Inainte de a mi dá parerea si a me alatura la vreuna din programele acestoru partite, voi mai antaiu a mi face observarile mele la parerile si asertiunile exprimate pentru legalitatea articulu I de lege din 1848.

E dreptu Domniloru, cumca in diet'a din anulu 1848 in compusetiunea ei cea nedrépta de atunci s'a adusu unu articulu de lege despre uniunea Ardélului cu Ungari'a. S'a potutu óre aduce asemenea concluse, care nimicesce independenti'a patriei si periclitésa drepturile natiunale ale majoritatii locuitoriloru tierii? A potutu decide asia dicundu clas'a privilegiata asupra unui milion si trei sute de mii romani, cari in acea dieta n'au fostu representati?

Compunerea dietei intr'unu statu constitutionalu trebuie se corespunda tuturor intereselor locuitoriloru patriei, ér' legile, care le aduce diet'a tieriei trebuie se fia eflusulu dorintiloru de nu alu totalitatii, celu pucinu a majoritatii locuitoriloru tieriei; se póte óre afirmá acést'a despre art. I din 1848? — Nu, Domniloru, nu se póte, pentrucá dorinti'a seculara a natiunei romane din Transilvania de a fi susuceputa in sistem'a politico-natiunale, priu urmare de a fi reprezentata in dieta cá factoru politicu nu s'a potutu realisá neci in 1848. Asia romaniloru nu le-a remasu alt'a decatu a-si face conclusele s'ale si a-le comunicá dietei, ceea ce s'a si intemplat. dupace acelea s'au satoritu intr'o adunare de 40.000 suflete. Cererea indreptata catra dieta in punctulu 16 contine: cá natiunile colocitórie se nu iè la desbateri caus'a uniunii, pana candu nu voru primi pe natiunea romana in sistem'a politico-natiunale si pana candu natiunea romana nu va fi reprezentata dupa cuviintia in diet'a tieriei! Acést'a drépta cerere si pretensiune a romaniloru nu s'a implinitu si asia ei au remasu pe longa protestulu cuprinsu in acelu punctu indreptatu in contra uniunii.

Dela 1848 incóce cu tóte ocaziunile romanii s'au dechiaratu pe faoia asupra acelu art. de lege, s'au dechiaratu in contra uniunii in genere si in specia in contra uniunii decise in 1848. Asia dar', Domniloru, nu este adeveratu, cumca uniunea ar' fi fostu o dorintia generala a tieriei; nu este adeveratu, cumca conclusulu uniunii din 1848 ar' fi fostu eflusulu dorintiloru locuitoriloru tieriei. Dar' se vedemu mai departe, cum s'a consideratu acea uniune din partea coróni dela 1848 in óce. Ceea ce s'a intemplat in cei 12 ani ai absolutismului nu voiu a atinge, cu tóte ca si in acesti ani de trista memoria uniunea nu s'a consideratu de legala; Transilvania nu a venitu in legatura mai strinsa cu Ungari'a decatu cum fû mai nainte.

In rescriptulu din 21 Aprile 1861 indreptatu catra diet'a din Pest'a, coron'a insasi recunósce, cumca uniunea conchisa fara liber'a invoire a romaniloru si a sasiloru nu s'a infiintiatu nici odata cu putere de plina de lege si indata dupa publicare conclusulu unilateralu s'a desfiintiatu, totu corón'a recunósce, cumca acést'a uniune, pana nu se voru asigurá drepturile natiunale ale popóreloru nemagiare, pana atunci nici ca se póte infiintá.

Acést'a dechiarare s'a repetitu din partea coróni si in rescriptulu catra dieta din Sibiu si déca conchiamarea dietei ardelene pe 4 Nov. 1861 n'a respicatu destulu, cumca faptele intemplate dela 1848 incóce sunt totu atatea negari ale uniunei, apoi tóta indoieála, care a mai potutu sustá in privintia acést'a a trebuitu se dispere ca conchiamarea dietei din Sibiu si cu sanctiunea legiloru aduse de dens'a.

Din aceste cause, credu, cumca art. I de-

spre uniune nu are cerintele unei legi perfecte, credu, cumca deca locuitorii Ardélului nu potu scapa de pertractarea acestai obiectu, deca parerile exprimate de 18 ani in obiectulu acest'a, din partea majoritatii locuitorilor acestei patrie nu sunt de ajunsu pentru ca se se puna acestu obiectu la una parte pentru totudeuna, atunci trebe se se iè la revisiune formale si radicale, pentruca chiaru in intiesulu rēscriptului din 1-a Sept. 1865 se presupune, ca acelu articulu este mancu, este imperfectu.

Dupa parerea mea revisiunea articulului acestuia nu se pôte face in diet'a presenta, pentruca acēsta este chlamata pe bas'a artic. XI din 1791, care articulu nu este intemeiatu pe egalitatea de drepturi si care pe natiunea romana, de si s'a susceputu in sistem'a politico-nationale in dieta din 1863, o ignorēsa; chiaru legile din an. 1848, pe care eu nu le recunosc de valide, chiaru si acele, au statoritu si priimitu in sene principiulu egalei îndreptatiri pentru tôte nationalitatile si confesiunile fara deosebire de nascere si totusi vedemu, ca diet'a de acum s'a compus exclusiv pe basele privilegiate de ante 1848 si de aci au urmatu, cumca in compunerea ei romanii peste unu milionu abia au 13 deputati pe candu unguri si secui 539 de mii numera facia cu ei 194 membrii dietali. — Momentositatea obiectului pretinde dar' una astfelu de compunere a dietei, incatu se corespunda tuturor intereselor si tuturor cerintielor locuitorilor acestei patrie, ca legile care le va aduce aceea reprezentantia se aiba in sene acea potere morale, care se le asigurēse totudeuna data si o viatia mai duratōria.

O compunere a dietei precum este cea de astadi mie mi s'a parutu in an. d. 1865 cu totulu cu nepotintia si in privint'a acēsta amu fostu asigurati chiaru prin cuvintele din rēscriptu din 15 Iuniu 1863, îndreptatu catra diet'a din Sibiu, unde intre altele se dice:

„Inse pre longa multe altele inca, anume acea parte a constitutiunei avitice a marelui principatu Transilvani'a, care privesce la compunerea dietei. s'a schimbatu in urm'a stergerei starii esentionali si in urm'a statorirei egalitatiei de datorintie si drepturi civili pentru tôte clasele locuitorilor tieri, asē de esentialu, catu una dieta conchiamata pre basa art. XI, din anul 1790/1 prin care ar fi eschisa cea mai mare parte a poporului dela esereitarea drepturilor politice in contra intereselor adeverate ale tieri nu s'ar privi cā una atare adevrata reprezentatiune a poporatiunei intregē din tiēra fara deschilnire de nascere, stare, nationalitate si relegiune, care posedē autoritatea morale ne aparatu debuintiosa, ca atatu trebile din laintru ale Transilvaniei se le deslege spre multumirea tuturor natiunilor intr'aceea locuitorē, catu si in privint'a relatiunilor publice-drepturistice ale aceluia catra intrēga monarchia, se aduca la indeplinire intentiunea nōstra de parinte alu tieri de repetite ori respicata“, chiaru si in acestu rēscriptu este recunoscutu, cumca dupa stergerea starii esentionale, dupa redicarea robotelor, dupa intruducerea egalitatiei de drepturi una compunere a dietei pre basa art. XI din 1791 nu mai este cu potintia.

Ne fiindu dara conchiamata diet'a dupa aceste principia recunoscute de salutarie si din partea corōnei, nepotendu fi conclusele ei effusulu celu adevratu alu dorintielor majoritatii locuitorilor, me alaturu la motiunea facuta de Esc. S'a D. br. de Siaguna.

C. Bethlen Farkas combate asertiunile lui Ratiu, Siagna si Rannicher.

Gull (Sighisōra) tiene uniunea de nelegala si diet'a acēsta competentă pentru revisiune, dar' art se se revisese din ecsemplariulu sanctionatu. Uniunea in 1848 s'a facutu prin amenintiare cu mōrte, care erā scrisa pe steaguri (sgomotu, voci: le vele (diosu cu elu) hazudik! (minte) si presiedintete provocā la ordine si apoi continuā cuventarea, spriginindu pe Rannicher, care propuse revisiunea si tractatu de statu cu garantia.

In fine Tisza Lázlo combate pe romanii si pe sasi eu ironii si la 2¹/₂ se incheiā siedintint'a spre a se continuā de alta data. De ai nostri dela Vien'a n'an venitu nimenē neci v'oru veni.

Brasiovu 3 Dec. n. (Unirea tractata in diariile sasesci). Cēea ce s'a facutu in Gazeta înainte de acēsta cu doua luni, adica incepundu dela finea lui Septembrie in sieparticuli, se intēplā in Herm. Ztg. si in Kronstädter in decursulu lunei Novembre, continuanduse si pe lun'a ce se incepū. Acelea doua diarie adica se apucara cu totuadinsulu de scarmanarea si totuodata dilucidarea istorica a cestiunii ce se numesce uniunea Transilvaniei cu Ungari'a. Herm. Ztg. incōie unu cistu de cinci articuli, apoi reapucā cestiunea in altu cistu, carele nu se scia dia cati articuli va sta.

Acelu diariu respinge neconditionatu orice uniune a Transilvaniei cu Ungaria mai strinsa decatu estē cea statorita prin diplom'a leopoldinu din 1691 cum si prin sanctiunea pragmatica, vede tōtuodata in uniunea ceruta de unguri o subjugare (Eroberung) a Transilvaniei prin Ungari'a, cum si pregatirea sigurei nulificari a nationalitatii sasesci si a celei romanesci, eara promisiunile facute dela Pesta injosu le caracterēsa prin proverbulu ungurescu carele dice. Nesze semmit, fogd meg jol, adica pe romaresce: Na nimicu si tiene'lu bine.

In Kronst. Ztg. se publicā incepundu dela Nr. 185 pana la 190 disertatiune istorica fōrte interesanta esita din condeulu eruditulu presiedinte alu asociatiunii transilvane pentru cunoscintia patriei*) consiliariulu pens. de finantia Jos. Trausch. Acestu barbatu cā unulu din cei mai mari amici si cultivatori ai istoriei transilvane si cā unulu carele atatu in calitate de senatoru, catu si de membru alu universitatii sasesci, cum si de repetite ori alu dietei transilvane, eara dupa maximele sale politice conservativu intru totu intiesulu cuventulu, ajutatu de largele sale cunoscintie istorice deduse caus'a uniunii incepundu tocma dela tractatulu de pace incheietu la Oradea in 25 Fauru 1538 intre regele Ferdinandu I. si intre alesulu rege Joanu Zapolya, de unde venindu la diploma leopoldina si la sanctiunea pragmatica, descinse apoi la a. 1791/2, unde petrecandu mai multu, arata tōte obstinatele incercari ale Ungariei de a desfiintia orice autonomia a Transilvaniei, sēu in casulu celu mai reu pentru ceea, a reduce pe acēsta la starea de vaivodatu dinainte de a. 1538, cu care ocaziune o minoritate din Transilvani'a facea orice scia, numai pentrucā se pōta joaca pe acēsta tiēra pe man'a boierimii unguresc, candu de alta parte majoritatea se aparāpre catu numai potea, (Se scia insa din documente autentice, ca imperatulu Leopoldu II nicidecum nu a voitu uniunea, era insa constrinsu a tragana trēb'a din caus'a cumplitei revolutiuni francoesci, in care soru-sa regin'a Maria Antoineta se aflā in pericolu de viētia). Pentru atunoi Transilvani'a scapā; ungurenii insa nici in dietele tienute mai tardiu nu'i detera pace, ci o pretinsera ne'ncetatu cā pe o proprietate aloru, eara dietele transilvane mergea aparanduse pana ce trēb'a se infundā in a. 1848.

Dn. J. Tr. nu'si descopere nicairu opiniunea sa subieptiva, ci lasa cā se vorbēsa totu numai actele publice; care insa in adevēru sunt interesante. Acēsta disertatiune ese si in brosiura separata, inmultita cu unu adausu, pe care dn. editoru anca 'lu recomēda in totu adinsulu.

Totu in dilele acestea se publicā si in Sibiu o carticica in limb'a german, care se ocupa totu cu uniunea si sta se'i demustre cā si articuli din H. Ztg. si nelegalitatea si pericolulu ei celu mare.

Pecatu ca acelea carti si acei articuli nu se aflara in manile publiculu mai nainte de a se deschide diet'a din Clusiu. Intr'aceea alēgase din cestiunea uniunii aici in Transilvani'a orice se va alege, ea are se mai face doua stadii lungi, unulu prin diet'a unguresca, eara altulu prin consiliulu de statu si prin celu ministerialu pana in cabinetulu monarchului. Deci aceia carii sunt si chiamati si constrinsi a lua parte la desbaterea a celei cestiuni fatale, voru face fōrte bine, deca — cunoscendu limb'a — isi voru castiga materialulu istoricu de care ne fu aici vorba. Cu acelea in mana, cum si cu cate s'au scrisu in acēsta materia atatu la 1861 catu si 1865 in Gazeta, — in carticica intitulata Reporturile romaniloru cu Ungurii si principiale libertatei nationali desfasurate de Simeone Barnuti Viena, cu literele lui C. Gerold si fiu 1852 (Edit. II) si in cea esita la 1861 titulata Independenti'a constitutională a Transilvaniei de A. P. I. ajutanduse oricare deputatu inca pre atata deprinsu la luptele parlamentare va simti multa usiorare in casu candu se va, determina se apers autonomi'a Transilvaniei cu barbatia. — G. B.

Blasiu in Nov. 1865.

In diurnalulu magiaru din Clusiu „Kol. Közl.“ Nr. 131, facunduse reflexiune la incunoscintiare, ce o tramiseramu dela Blasiu, de intielesu: ca nu vomu se luamu parte la diet'a

ce se deschide la Clusiu si la afaerile ei si m. de parte la un'a incunoscintiare de cuprinsu ca capii conducatori ai boieriloru magiari transilvani in o conferintia secreta din 20 Sept. a o. tienuta in Clusiu aru fi statoritu intre altele cā dela romanii se nu primēsa nece protestu s. c. l., si la acestea adaugundu redactiunea numitului diurnalulu, cā faim'a despre neprimirea protestelor o relēga rotundu, se intielege, ca cā neadeverata, mai continua intre parentesu cam urmatoriele:

Asia se vede ca in Blasiu totu mai e ocupatiunea placuta a cuiva a semenā neghina intre natiunile ce se prepara a se impacā. Dara credemu de securu, ca scopurile necurmte se voru deochia. . . .

La aceste nu potemu se nu adaugemu proverbiulu: Me! oatu e de nespaltu lupulu la gura, pentruca nu se plēca oile a-lu conduce de pecurariu! si intrebamu apoi mai departe, cumca „cineva“ dela Blasiu, carele comunicā opiniunea publica de pre acolo, prin ce a preseratū neghina intre popōrale, ce se prepara a se impacā? au dōra prin incunoscintiare acēst'a de acum? Cetēsa redactorele Nr. 84 alu „Gaz. Trans.“ si se va convinge, ca „cineva“ dela Blasiu a comunicatu acēsta incunoscintiare capatandu-o midilocitu dela unu romanu deaceia, cu care magiarii vreu se pactese pre contulu natiunei romane, si de aceia pre cari ei pre: derék oláh hazafi vrēu se-i intrebuintiese spre scopurile sale, cari inse de si rapiti de impregiurari isi mai uita de sene, totusi se trediescu, candu vedu, ca se trece mesur'a. Deca nu e dreptu ce a relationatu acēl'a, se nu fia, ca-ce noi nu ne vomu intristā, ci din contra ne-omu bucurā, pentruca in publicarea acestei sciri ne-amu condusu numai de simtiulu sinceru catra natiunea nōstra, pre carea vremu se c ferimu de ori si ce cursa, ce i se-ar pregati.

Intrebamu iuse mai departe, cumca prin ce au inceputu a se impacā natiunile? Care sunt semnele spre acēst'a?*) Au dōra acelea ca reactivandu — precum o numescu — constitutiunea se-au pusu in fruntea tuturor di casteriiloru de influintia densii? Au dōra prin acēea, ca apucara tōte jurisdictiunile provincie a mana, cā se le intrebuintiese dupa placu? Ori pōte aceea, ca comitetele comitatense in comitate, unde magiarii abia facu 1/10 pana in 1/1 parte a locuitoriloru, intre 100 si mai bine de membrii au bagatu si cativa membrii dintre romanii — nu inse intieleginti, ci in adinsu cautati de simpli?! Au dōra prin acēea, ca limb'a romaniloru in comitete o enuncia de necunoscuta si amesuratu legiloru din 1848 de straina si un'a, care nu pōte se fia oficiōsa? Au dōra prin acēea, ca diet'a din Sibiu, care a recunoscutu ceva drepturi si natiunei romane, acum o condamna si o ignorēsa cu totulu? Se mai tacemu acum de rēscriptulu conchiamatoriu de dieta la Clusiu asupra carui ne amu datu parerile, si de modulu de proedura facia cu nationalitatea romana preste totu. Acum deca tōte acestea in ochii redactorulu lu „Közlöny“ sunt preparari spre impacare si spre acestu scopu doritu nu va se rischese ma multu, atunci face bine si recunōsca, ca domni' s'a cu celi de o farina sēmena neghina intru popōrale, ce aru vrē a se impacā, si nu „cineva“ dela Blasiu carele — precum inse ved bucinandu la urechii surde — de a purure eschiamu, cā ultraistii magiari se recunōsca a natiunei romane drepturele nationali, pentru

*) Candu vrē cineva se se intielega cu altulu, trebue se si spuna erorile si adevēru in facia. Acest adevēru sēu erori le publicamu condusi numai de a cestu principiu de franchetia. Si invitamu totuodata p toti cititorii, cā se nu iē acēsta franchetia ce o aratam cā cum amu avē de cugetu a agita — or a scorni ur intre natiuni, nu, Dōmne feresce, ci singuru numai, c midiloculu celu mai securu de a alege si a pune base solida si adeverate, ér' nu sofistca, la incercaril de cointielegere comuna. Noi suntemu convinsi, ca tot sufletulu romanu va departa dela sene orce cugetu de simanosu si acēsta cu atatu mal vertosu, ca nemic n'ar' strica mai multu causei comune nationali si patriotice, decatu si celu mai micu semnu de dusimaniere. Acum trebe se fimu matori, se ne luptamu cu sang rece, se ne spunemu adevēruile, inse totu numai c scopu de a ne cointielege in fine spre binele nostru alu tuturor. Asia lupt'a nōstra constitutională se f'ajutata din tōte partile, inse cu o liniste si patos demna de admiratiune, ca numai asia voru reesi c victori'a apararii drepturiloru cuventu, si cu salvare onōrei nationali. — H.

*) Verzeichnis siebenbürgische Landeskunde.

astăzi asia se póta si ea pasi in cointielegere fra-
tiésca spre conlucrare. Nu elu sémena neghina,
cu aceea, ca 'si esprima convingerile in caus'a
natiunei sale, ceea ce crede ca-i compete toama
asia lui, precum si redactorului lui „Közlöny“
in caus'a natiunei sale. Ori dóra folosindu-se
densulu de dreptulu seu, 'lu denéga altuia
care inca face intrebuintiare de alu seu? Ilu
asecuramu ca vrendu oá frate cu frate — in-
tooma indereptatiti — vomu incetá a ne purta
fara incredere; cá mai m a r e si s u p u s u inse
nece odata nu créda, ca ne vomu apropia de
impacare, de nu cumva fantasi'a lu va duce a-
colo, in catu se créda, ca pe natiunea romana
o constitue o parchia de renegati, cu cari potu
ultraistii magiari pactá, séu nesce sierbitori, ce
standule in soldu trebue se fia gat'a a le im-
pleni totudeann'a mandatele, seau cate unu bo-
teiu de omeni nepriceputu, pre cari i sparia
solgabiroulu cu bate si cu glóbe se mérga la
alegere de deputati magiari, cu carea apoi se-au
si impacatu de multu si nece ca mai au de a
se teme ca vomu semená neghina, pentruca pre
acesti'a i porta cá pre oi. Decatu apoi intrebú,
ca déca acesti'a sunt romanii si intieleginti'a,
cu cari se impaca ei, apoi ei ou „nyers tö-
megu“ pactésa? Finis sanctificat media!?

Ei continua mai departe, cumca intielegin-
ti'a magiara atari conluse, de cari ni se au in-
cunosciintiatu, nu ar fi adusu, si mai de parte
ca pre domnii dela Sibiuu nu au volitu a-i inítá.
Acelea le luamu spre sciintia, numai atat'a-i a-
ducemu a minte, ca diet'a dela Sibiuu inca n'a
avutu nece de aducatori de instructiuni, nece
de conducatori pre romani, fara totu ómeni
crescuti in constitutiunea magiara; despre cari
de altmintea se nu se mire, pentruca — Dómne
— sprintene deropturi mai mesura si constitu-
tiunea favorita de densulu pentru ómenii, cari
nu sunt unguni!

D.

UNGARIA, Program'a lui D. L. Fülöp advocatu. (Urmare).

Fiindeca dreptulu de supraveghiare alu guver-
nului nu se póte trage la indoieála: asia comita-
tele pe lenga tóta autonomi'a legala a lorú,
stau sub tutoratulu guvernului, ér' comunitatile,
din asemenea cauza sub alu comitatelorú. Asi
dori, ca acestu tutoratu se fie mai moderatu, si
in loculu acestui'a, in catu adeca voru iertá im-
pregiurarile, se se primésca ide'a cea salutaria
a neaternarei, inse asiá, ca, dupa esemplulu An-
gliei, in giurulu guvernului centralu — comi-
tatele, si in linia mai indepartata — comunita-
tile, se póta lucrá neaternatóre in giurulu lorú de
activitate, si numai credinti'a catra rege, patri-
otismulu de dreptate se le unésca in lucrarile
loru comune.

Mai nainte de tóte dara afli de lipsa, ca
giurulu de activitatea antistiloru comunali se se
latiésca atatu in privinti'a administratiunei, catu
si in a politiei, — manipularea averiloru orfa-
nale se se predea comunitatiloru pe lenga ase-
curare si controla trebuinciósa, si ca plugariulu
cand are itpsa, se capete bani in comunitatea
sa din oass'a orfanala pe lenga usura legioita,
ca moscenitorii maioreni se nu fie siliti a umblá
ou anii intregi, cu cheltueli mari si cu perdere
insemnata, pana candu 'si potu scóte partea
loru moscenita.

Pe ternulu legiuitoriu, despartirea acestui'a
de catra administratiune, — infiintiarea judetie-
loru de impacare, — latirea competintiei antist-
tiloru comunali, — aperarea verbala la tóte ju-
detiele pana la tabl'a septemviralá, — si procedu-
r'a simplá, dupa parerea mea, sunt conditi-
unile de frunte spre aceea, cá celu-ce e silitu
a-si cautá dreptulu pe cale legala, se i-se faca
dreptate acasa séu in vecinetate ou repedime,
cu siguratate si cu putiena cheltiéla.

In catu pentru economi'a natiunala, eu sum
de convingerea, ca pamentulu se fie liberu, se
avemu industria si negutiatoria libera, prin infi-
intiarea banceloru comerciale si a caselorú de
pastrare dorescu a sterni voi'a spre economizare,
a rechiamá la activitate capitalele, ce zacu fara
usura, si a redica creditulu; totdeodata voiú lu-
orá din tóte poterile intr' acolo, ca prin contrac-
tele de vama si comerciú, ce sunt a se legá cu
guvernele straine, se se usioreze esportarea bu-
catelorú si a vinurilorú in streinetate.

Cu privire la economi'a natiunala voiú

pretinde mai departe: se incete diecimea din vie-
darea oe cade in partea domniloru pentru pa-
menturile numite industriale, precum si regaliele,
adeca dreptulu de crasimaritu, de macelaritu, si
dreptulu de móra, inse pe lenga o despagubire
prin imperati'a intréga; — pentruca tóte aceste
sunt remasitiile feudalismului, ce s'a sustienutu
pana acuma, — si domnii de pamentu astadi,
candu nu mai au dreptu de a judecá pre cine-
va, — nu-si potu aperá regalele lorú de calcoarea
acelor'a ce o aduce su sine natur'a privilegiiloru.

Mai departe, cu privire la economi'a natiu-
nala, bunastarea nóstra, si redicarea intereselorú
nóstre materiale aterna fórté multu dela desvol-
tarea midiu-ló-celoru de comunicatiune, dela infi-
intiarea drumurilorú eftine de feru, dupa me-
todul americanu, censurarea privilegiiloru a dru-
murilorú de feru, ce le avemu asta di, ca ast-
felu se se póta moderá tacsele portului; ca-oi
productele nóstre nu potu concurá pe lenga o
tacsa asiá mare de portu, — totu oruceriulu,
celu economizamu aicea, cade deadreptulu in
partea tieranului, si usiorandu se esportulu in
strainetate, comunicatiunea indata va fi mai viua
spre folosulu societatiloru de drumu de feru.

Codificarea dreptului civilu si criminalu dupa
desvoltarea sciintieloru, precum si legile pentru
industria si negutiatoria sunt a se anumerá ase-
menea intre recerintiele tempului inaintatu, ér'
statulu are datorintia a se ingrigi, ca prin legile
ohiare fiecare cetatiénu se devina usioru la cu-
nosointi'a drepturilorú si datorintieloru sale.

Iu catu pentru intrebarea natiunalitatiloru
dvóstra domniloru, sciti bine, ca maghiarii nici
candu n'au atacatu natiunalitatea popóreloru so-
róre, cari locuescu in tiar'a acésta. Documen-
tulu calu mai viu in ast'a privintia e: oa pe
candu in Angli'a limb'a si natiunalitatea celtiloru,
— in Francia a Galliloru, a locuitoriloru celoru
mai vechi in aceste tieri, a peritu de multu:
la noi romanii si slavii, pre cari maghiarii i-au
afliatu aicea, precumu serbii, si némtii, pre cari
i-au chiamatu si asiediatu regii nostri in locurile
ce le-au lasatu locuitorii desierte, fugind din
naintea dusimaniloru, toti si-au sustienutu limb'a,
moravurile, ma si porturile lorú natiunale*). Candu
legile erau inca aristocratice; acels vatemau pre
toti acei'a cari nu erau nobili, fara vre o deo-
sebire de natiunalitate. Astadi si celelalte natiu-
nalitati, urmandu esemplulu maghiariloru, pre-
tindu in mesura mai mica séu mai mare, se fie
recunoscute cá atari, si limb'a lorú se aiba in-
fluintia in lucrarile comunitatiloru si a statului.

Eu sum de aceea convingere, ca statulu e
indatoratu a deschide terenulu pentru fiacare na-
tiunaleitate spre desvoltare; pe terenulu admi-
nistratiunei si legiurei sum aplecatu spre tóte
concesionile, prin cari intrebarea natiunalitati-
loru soróre, se póte deslega definitivu, fara ca
prin acést'a se sufere atare scadiementu intre-
giteata Ungariei, unitatea administratiunei si a
legiurei.

De sute de ani, candu libertatea erá numai
unu privilegiu alu nobililoru, am traitu toti, fara
deosebire de natiunalitate, in cointielegerea cea
mai buna, ni-am versatu sangele in sute de
lupte pentru regele si patri'a comuna. Asta-di,
dupa ce legile din 1848 au prochiarnatu liber-
tatea, egalitatea, si au inpartasitu miliónele po-
póreloru, fara deosebire de natiunalitate, in drep-
turile politice, — astadi, candu libertatea nós-
tra comuna trebue se o aperamu in contr'a in-
trigeloru si a vífóreloru tempului, — astadi,
cand din tempulu abiá trecutu am potutu iuve-
tia, ca numai unirea face tari'a, — astadi se
nu primésca popórele soróre man'a drépta celio
intindu maghiarii spre impacare? Ast'a eu nu o
potu crede. Tóta indoieála in ast'a privintia ar
insemná atat'a: catu a négá patriotismulu ce-
lor-l alte natiuni, a négá: ca sciu ce le zace in
interesu. (Va urma.)

V a r i e t a t i.

Programulu calatoriei Maiestatea S'ale imp.
la Buda-Pest'a publicatu in „Wiener Zeitung“ din 29
Noembre.

Marti in 12 Dec. 1865 calatori'a cu trenu sepa-
ratu. In Marcheg primire prin generalulu comandantu
si tavernicu La 2 óre sosire in Pest'a. La curtea

*) Din contra, acum ni se scóla perulu in capu
de mani'a de a magiari sa. — R.

trenului primire din parte comandantului cetatii si alu
fortaretiei si a deputatiunii orasiului Pest'a. In r. for-
tarétia din Bud'a din partea baroniloru remnului, a ge-
neralitatii, corpului oficierescu, auctoritatiloru mai inalte
civile comitenduse in apartamentulu pré inaltu pana la
sal'a cea mare. „Te Deum“ in capela curti; la 5 óre
dinea, la care voru luá prnte chefi din cleru, militia si
statulu civilu. Mercuri in 13 Dec. se voru presenta:
clerulu, deregatorieile civili si militari. La 5 óre dinea.

In 14 Dec. „Te Deum“ in capela, si la 11 deschi-
derea dietei, la 5 óre dinea pentru magnati si deputati.
Vineri audientia publica; la 5 óre éra dinea pentru mag-
nati si deputati. Sambata cercetarea instituteloru pu-
bliche si puscari'a orasianiloru; la 5 óre dinea pentru
magnati si deputati. Duminica presentarea membriloru
dietali; la 5 óre dinea cu magnati si deputati. Luni
audientia; dupa prandiu revist'a garnisónei; la 5 óre
dinea, invitati magnatii si deputatii. Marti visitarea in-
stituteloru militare; la 5 óre dinea si sér'a reintórcere
la Vien'a.

In Pest'a s'a asiediatu comitetulu pentru primirea
Maiestatii de multu, si acum se facu subscrieri spre
scopulu acest'a. O serenada de torti cu unu choru con-
statatoriu de 400 cantareti adunati si din departare; o
multime de straini concurgu si pe 11 Dec., candu va fi
serbatóre deschiderii academiei. Pentru cas'a magna-
tiloru si cas'a deputatiloru din privinti'a conductului s'a
intemplatú intre academici cu capitanatulu cetatii unu
ecsesu, inse studentii arestati se liberara. —

Portu postalú. Prin ordinationea imp. din
21 Nov. 1865 se micsiorésa portulu postalú pentru scri-
sori inlaintulu monarchiei asié, in catu pentru o scri-
sóre pana la unu lotu se platesce portu postalú numai
5 cr. v. a., ér' in tienutulu oficiului postalú 3 cr. v. a.
Scrisóre de 1, 2, 3 loti (lotu de vama germanica) pre-
tinde portu postalú cate 5 cr. pe fiacare lotu. Trami-
terile sub coperta crucita si probe de marfuri 2 cr.
pana la 1 lotu, ér' pana la 2 loti eschisivu 5 cr. v. a.,
intocma si pentru mustra. Dela 2—4 loti indoitu, éra
la greutatea de 2 si 4 loti pana eschisive la 3 séu 6
loti de vama se cere portu intreitú si mai incolo ur-
mésa progresivú totu asia. Pentru scrisorile, care nu
sunt deajunsu francate dupa greutatea lorú, se va plati
cá si pana acum cate 5 cr. pentru unu lotu vamalu séu
pentru partile unui lotu pentru cari nu se platise. Ast'a
ordinatione e subscrisa din Schönbrunn si contrasem-
nata de min. Belcredi, ér' de canc. Mailatu séu Haller
nu. Cu tóte acestea are valóre pentru totu imperiulu
incependu dela 1-a Ianuaru 1866.

„Die Zukunft“, diurnalulu celu cunos-
cutu care se lupta pentru interesele slavice si
romane in contra dualismului, va esi d-la anulu
nou 1866 cá diurnalú pe tóta diu'a cu 16 fl. pe
anu si 1 fl. 30 cr. pe luna, la care in invitarea
de prenumeratiune alaturata la unii numai se
se instiintia prin subscriere, celu multu pana la
23 Decembre, ér' prenumeratiunea subscrisa se
va tramite numai dupace se vá incunosciintia
datulu esirii cá diurnalú de di la administratiu-
nea lui.

Program'a lui „Zukunft“ e: complanarea
constitucionala cu imperiulu in spiritulu diplo-
mei din Oct. —; dreptulu istoricu alu tieriloru;
diete in grupa (Gruppenlandtage?) —; legisla-
tiunea si administratiunea autonóma a tieriloru;
indreptatire egala natiunala; garantarea tuturoru
intereselorú politice indreptatité; autonomi'a be-
sericelorú recunoscute prin lege; si ingrigirea
de poterile economiei poporale. Cei ce primescu
invitare se-i imple rubricile insinuandu prenu-
meratiunea cu intetire.

Acestu diurnalú se va ocupa, dupa cum a
doveditu si pana acumu, si cu apararea intere-
seloru natiunii romane si merita a fi spriginutu
catu va fi cu potintia. —

Vata artritica a Dr. Pattison

alina indata si vindeca iute

Artritic'a si reumatismulu

(sioldin'a, séu racél'a la incheieturi) de totu-
feliulu, precum dorerile de obradiu, peptu, gutu
si de dinti, artritic'a de capu, chiragr'a (sol-
dina in mani), gonagr'a (in genunchiu), doreea
de stomacu si depantece etc.

In pachete de cate 1 fl. v. a. — si de
cate 50 cr. v. a. dimpreuna cu indireptariulu
pentru intrebuintiare originila nefalsificata se afla
singuru numai la D. G. ANKEN si Comp.
aici.

4